

Den nye oversettelsen av NT

AV HALVOR MOXNES

I de senere år har vi fått flere oversettelser av Det nye Testamente. Bibelselskapet sendte ut «Ungdomsoversettelsen» i 1961, i 1968 fikk vi Gunnes' oversettelse, og senest i 1973 kom nok en, denne gang fra grupper som står Misjonssambandet nær. Ved siden av kirkebibelen av 1930 (1930) er det slik tre andre oversettelser av NT i bruk, og nå kommer altså Bibelselskapets utgave av 1975 (1975). Den er begynnelsen til den norske kirkes nye bibel, til erstatning av 1930. Den vil bli brukt ved alle kirkens gudstjenester og liturgiske handlinger. Dermed må det stilles bestemte – delvis andre krav til en slik oversettelse enn til de øvrige som har en mer «privat» karakter.

For det første må den kunne *vare* en stund. Realistisk sett blir det denne oversettelsen vi fortsatt bruker lenge etter år 2000. Det sier seg selv at dette krever en språkbruk som tilsvarende norsk normalprosa (undertiden høyprosa) *idag*, slik at den ikke for raskt vil føles arkaisk. Derimot er dette ikke stedet for modernismer, moteord eller døgnfluer i språket som raskt kan bli uaktuelle. Bruken som liturgisk tekst stiller også visse krav til «slitestyrke» og tyngde i språket; det kan gjerne være enkelt, men det må være avstand til det alt for hverdagslige.

Denne nye oversettelsen synes å oppfylle disse krav. Den har en enkel, klar stil med den jevnhet som blir til ved et langvarig gruppearbeid, uten de svakheter – og inspirerte glimt! – som ofte er resultatet av én persons arbeid. Språket er moderne uten å være anstøtelig modernistisk. Ord som «fram», «nå», «stein» er kommet for å bli i norsk bibelspråk. Den mest synlige – eller hørlige – forskjell fra 1930 er syntaksen, da særlig at stilen er preget av korte setninger. F.eks. har Joh. 17 her 37 perioder, mens 1930 bare har 18! At hver periode bare inneholder én eller ganske få meningsenheter gjør tekstene lettere tilgjengelige. Denne måten å oversette på kjennetegner de fleste nyere bibeloversettelser i motsetning til de eldre, hvor man forsøkte å følge grunnteksten også i dens syntaktiske mønster. Dette er et hovedspørsmål ved enhver oversettelse: skal man legge mest vekt på en *formell* overensstemmelse, f.eks. med hensyn til ordbruk, eller på det som er kalt «dynamisk» overensstemmelse, hvor man forsøker å fremkalle samme reaksjon hos leseren som den opprinnelige tekst engang gjorde. Dette siste vil medføre større bruk av idiomer og forklaringer i teksten. Svært mange moderne oversettelser bygger på dette prinsipp. Det gjelder både europeiske «common language» oversettelser (oversettelser med en ordbruk og stil som er tilgjengelig for flest mulig, uansett litterær bakgrunn, innenfor et språkområde) og oversettelser til «nye» språk i Asia, Afrika, Sør-Amerika. Man kan si at dette prinsipp er av grunnleggende betydning for Bibelens brukbarhet i misjon og evangelisering blant mennesker som er ukjent med «Kanaans språk».

Hvordan kan NT 1975 fylle denne oppgaven, som den også er tiltenkt, siden våre ressurser ikke gjør to forskjellige utgaver mulig? Et stykke på vei har man lyktes i foretagendet. Dobbeltheten i intensjonen: å skulle være både kirkebibel og en ny, lett tilgjengelig oversettelse kommer bl.a. fram i et rent utvortes forhold. NT er trykt i to utgaver, en innbundet og en pocketbok-utgave som er kalt «Godt nytt», med undertittel «Det nye testamente for mennesker idag». Det er tydeligvis denne som er tiltenkt oppgaven som «misjonsskrift», særlig blant ungdom. Det er vel derfor man her har benyttet Annie Vallottons illustrasjoner, som ble tegnet til en amerikansk NT-oversettelse. Vallotton har en enkel, klar strek, tegningene er undertiden talende i situasjonen. De gir boken et lettere preg, men de er tross alt bare et ytre virkemiddel.

Det er språket selv som endelig avgjør om denne oversettelsen er egnet som «misjonsskrift». Til det er svaret et betinget «ja» – i og med at pocketbok-utstyret lover mer «friskhet» enn oversettelsen holder. Den har funnet en balanse i et noe høyere leie enn hvor «common language» oversettelser befinner seg. Det betyr f.eks. at man har vært svært forsiktig med å innarbeide nødvendig bakgrunnsinformasjon i selve oversettelsen; i stedet har man benyttet fotnoter. Noen typisk ungdomsoversettelse er dette derfor ikke, men den er befridd for endel av den indre religiøse språkbruk som preget 1930.

Vi kan f.eks. se det når det gjelder et sentralt uttrykk i Johannesev. 17:1 het i 1930: «Herliggjør din Sønn, for at din Sønn kan herliggjøre deg», mens 1975 gjør det mulig å få assosiasjoner i retning av situasjonen i teksten: Jesu død og oppstandelse: «Gi din Sønn del i herligheten, så Sønnen kan forherlige deg». Fordelen med en slik varsom frigjøring fra et stivnet formelspråk er at det blir mulig å få nye tanker og et bredere spekter av assosiasjoner ved å lese en tekst. Dette gjelder det gamle «rettferdiggjøre». Her veksler 1975 mellom «bli rettferdig» og «bli erklært rettferdig» og tilføyer, saklig riktig, Gud som subjekt for det passive uttrykket, se f.eks. Gal. 2:16.

Vurdert som «misjonsskrift» er det også fortjenstfullt at NT 1975 skaper klarhet i forståelsen av et par viktige skriftsteder som ofte er blitt misforstått. Det gjelder Rom. 10:3: «Kristus er lovens ende», som ofte er forstått som «lovens oppfyllelse», og Gal. 3:24: «Så er da loven blitt vår tuktemester til Kristus, forat vi skulle bli rettferdiggjort av tro». Her er loven ofte tillagt en positiv funksjon: å drive til Kristus. Paulus' understrekelse av Kristus som begynnelsen til den «lovfrie hedningemisjon» kommer derimot klart fram i 1975. Den oversetter «Kristus er lovens *slutt*» og «Slik var loven en oppsynsmann for oss *inntil* Kristus kom».

Når det gjelder informasjonen om den nytestamentlige bakgrunn er tillegget med enkelte ordforklaringer, liste over fotnoter og tidstabell utilstrekkelig. Det er en alvorlig mangel at opplysninger om de enkelte skrifters tilblivelse og historiske situasjon ikke er tatt med. Dette er *nødvendig* kunnskap for å forstå NT, den tabellariske oversikt over NTs og bibeloversettelsen videre historie er interessant, men unødvendig i denne sammenheng. Når den først er tatt med, burde man når det gjelder avsnittet om Bibelen i Norge beholdt den fullstendigere listen fra ungdomsoversettelsen i 1961 og ikke sluttet oversikten ved 1921.

Det nye testamente. Ny oversettelse av 1975. 568 s. Det Norske Bibelselskaps forlag. Oslo 1975. Også utgitt som pocketbok: Godt nytt. Det nye testamente for mennesker i dag. 622 s. ill.